

Dne 7. julija 1993 sem na cesti pri vasi Dobrava ob reki Krki našel zbitega črnočelega srakoperja. Primerek sem predal Prirodoslovnemu muzeju. Istega dne sem na grmu ob cesti proti Šentjerneju (Šentjakob) videl par črnočelih srakoperjev. *Andrej Hudoklin, Ob Sušici 15, 68350 Dolenjske Toplice*

LAŠKA KONOPELJŠČICA *Serinus citrinella*
CITRIL FINCH – Male caught on 16th November 1992 at Nova Gorica

Sodelavec našega muzeja S. Drašček mi je sporočil, da je 16. novembra 1992 ujel v kraju Grgar pri Novi Gorici samca (♂) laške konopeljščice. Ker me je konopeljščica zelo zanimala, sem se odpravil v Novo Gorico pogledat tega ptiča. Fotografiral sem jo v roki in izmeril sem dolžino peruti, ki je bila 76 mm, teža pa je bila 15,4 grama. Ta pri nas kar redka vrsta je bila že pred leti ujeta v Novi Gorici (10. oktobra 1974), ki jo je ravno tako ujel S. Drašček. Omenjeni osebek pa je sedaj v študijski ornitološki zbirki Prirodoslovnega muzeja Slovenije, in to kot edini primerek te vrste v naši zbirki. *Dare Šere, Langusova 10, 61000 Ljubljana.*

Dokumenti: Documents:

Ocena o vplivih solinarske in marikulture dejavnosti na ornitofavno Sečoveljskih solin Assessment of influences of salt-making and maricultural activities on the ornitofauna of Sečovlje Salinas

1. Ornitološka posebnost

Sečoveljske soline so že od nekdaj priznane kot izjemna ornitološka lokaliteta, na kateri je bilo opazovanih prek 200 vrst ptic, najmanj 80 od teh pa tudi gnezdi.

Nekatere ptice gnezdijo v Sloveniji izključno samo v solinah. Taki vrsti sta rumenonogi galeb *Larus cachinnans* in polojnik *Himantopus himantopus*. Zelo pomembne vrste, ki so bistveno prispevale k zavarovanju Sečoveljskih solin, pa so navadna čigra *Sterna hirundo*, beločela čigra *Sterna albifrons* in beločeli deževnik *Charadrius alexandrinus*. Medtem ko so bila gnezdišča prvih dveh najdena tudi v severovzhodni Sloveniji, pa gnezdi beločeli deževnik samo na morski obali. Od drugih zanimivih gnezdilcev je treba omeniti še navadno postovko *Falco tinnunculus*, sokola, katerega gnezdenje na solinah je poseben fenomen. Gnezditvena gostota solinske populacije tega sokola je med najvišjimi v Evropi.

Soline so tudi pomembno prezimovališče za številne vrste ptic severne Evrope, ki se tu ustavijo na preletu proti Afriki ali v solinah prezimujejo. Gre za eno izmed najsevernejših sredozemskih postaj, pomembnih za migracijo ptic.

Že pred več kot sto leti je ornitolog Bernardo Schiavuzzi popisoval ptice solin. Slovenski ornitologi so začeli bolj intenzivno raziskovati soline šele po drugi svetovni vojni, posebej izrazito pa v sedemdesetih in osemdesetih letih. Doumeli so edinstvenost solinskega prostora za ornitofavno in s svojimi prispevki pripravili strokovne podlage za utemeljeno zaščito solin. V zadnjem desetletju se solinskim pticam posveča tudi lokalno Ornitološko društvo Ixobrychus iz Kopra.

Zaradi svoje pestrosti in posebnosti so soline postale v zadnjih letih eno najbolj priljubljenih in pomembnih ornitoloških lokalitet v Sloveniji.

2. Druge posebnosti solin

Soline so zelo pomembne tudi iz drugih vidikov: geografskega, geološkega, etnološkega, botaničnega, zoološkega (širše), rekreacijskega in naravovarstvenega. Zaradi vseh omenjenih namembnosti so bile Sečoveljske soline januarja 1990 razglašene kot Krajinski park (Uradne objave, Primorske novice št. 5, Koper 26. januarja 1990). Zasluga za zavarovanje gre predvsem varstvenikom iz piranskega Zavoda za naravno in kulturno dediščino, ne smemo pa pozabiti tudi prispevkov raznih strokovnjakov z različnih področij, ki so že pred

časom doumeli edinstvenost solin in s svojimi članki, publikacijami, predavanji in drugače opozarjali in osveščali javnost o solinah in njenih posebnostih.

3. Ocena vpliva solinarske dejavnosti na ornitofavno

Soline so delo človeka. Obalni del prostrane ravnice, ki je nastala z nanašanjem sedimentov reke Dragonje in njenih pritokov, je preoblikoval v solinska polja. Veliko vrst ptic, ki so gnezstile v prvotnem močvirskem okolju, se je moralo preseliti na bolj primerna območja, drugim spet so soline še vedno dajale dovolj hrane in primerno zavetišče. Najbolj zanimive (omenjene pod točko 1) vrste ptic gnezditijo na nasipih, ki so speljani sredi solinskih bazenov ali ob njih. Nekatere gnezditijo v opuščenih solinarskih hišah, ki pa na žalost čedalje bolj propadajo. Po tej plati je njihovo gnezdenje v bistvu odvisno od solinarske aktivnosti. Vzdrževanje nasipov in regulacija višine slane vode v solinskih bazenih sta zelo pomembna dejavnika, od katerih je odvisen gnezditveni uspeh ptic, ki so ornitološke posebnosti solin. Zato je vloga solinarstva v solinah še vedno zelo pomembna, predvsem v smislu vzdrževanja solin.

Konkreten primer prepletenosti vzdrževanja nasipov in regulacije na eni strani in gnezditve ptic na drugi strani je ornitološki rezervat med kanaloma Curto in Picchetto. Čigre in deževniki, ki gnezditijo na prečnem nasipu tega bazena, so popolnoma odvisni od regulacije višine vode v tem bazenu in od ohranjenosti tega nasipa. Regulacija višine vode v tem bazenu preprečuje poplavljenost nasipa in s tem uničenje legel deževnikov

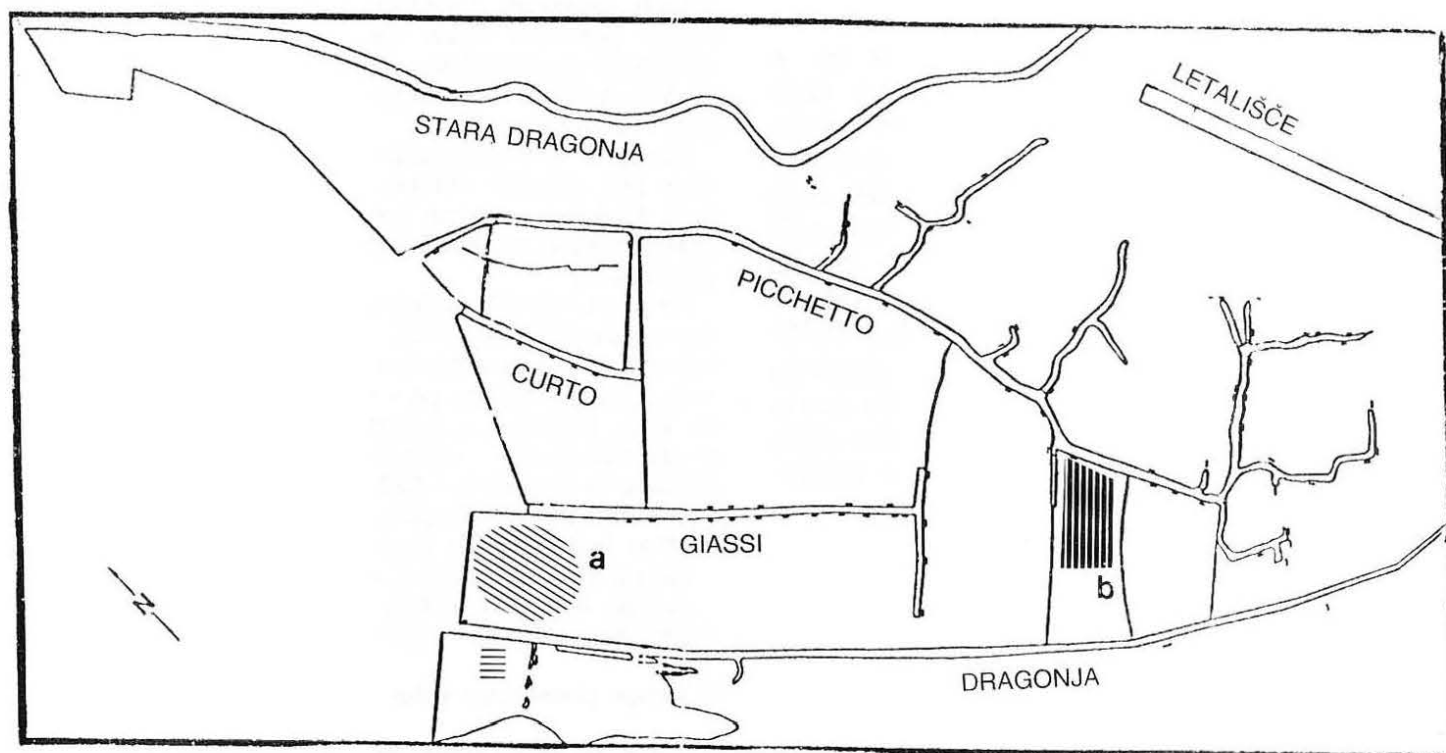
in čiger v obdobju obilnih padavin (izkušnje so pokazale, da so majski nalivi na drugih bazenih za ptice lahko katastrofalni). Nasip pa je v celoti omejen z vodo, tako da je preprečen dostop štirinožnim plenilcem (kune belice, podlasice, lisice, klateške mačke). V zadnjih nekaj letih žal ni bilo primerne regulacije višine vode v tem bazenu, tako da so zaradi neustreznih razmer čigre in deževniki skoraj v celoti prenehali gnezdititi na nasipih tega bazena. Tako se je glavnina gnezditvene populacije čiger preselila na večji bazen blizu letališča, kjer se je število gnezdečih parov še povečalo. Deževniki pa so se razkropili po bazenih blizu zunanjega obrambnega nasipa. Največja gnezditvena gostota deževnikov je tako ob halofitnem travniku ob kanalu Giassi.

Skratka, »pasivno« solinarstvo, ki se opravlja samo kot ohranjanje nasipov in regulacija slane vode v bazenih (po moji presoji, ki temelji izključno na lastnih opazovanjih solinske ornitofavne), ne povzroča negativnih posledic za ornitofavno tega predela.

Zato menim, da je 8. člen Odloka o razglasitvi Krajinskega parka Sečoveljskih solin, kjer je izrecno zapisano, da je ohranjanje in varovanje solin vezano na nadaljevanje solinarske dejavnosti, s tega vidika popolnoma utemeljen.

4. Ocena vpliva marikulture na ornitofavno

V že omenjenem 8. členu je tudi navedeno, da je mogoče vzporedno s solinarstvom razvijati tudi druge dejavnosti, ki so v skladu z neobremenjenim naravnim

Slika 1: Marikulturni objekti v Sečoveljskih solinah

a) gojišče filipinskih vongol *Tapes semidecussatus* in

b) poskusni bazeni za domnevno gojenje japonskih kozic *Pennaeus japonicus*. (Risba B. Marčeta)

Fig. 1: Maricultural facilities at the Sečovlje salt-pans

a) Breeding basin for the Philippine shellfish *Tapes semidecussatus*

b) experimental basins for the proposed breeding of Japanese shrimp *Pennaeus japonicus* (Drawing by B. Marčeta)

ravnovesjem v solinah. Ena takih dejavnosti je tudi marikultura, ki se ukvarja z gojenjem morskih organizmov. V kolikšni meri ogroža marikultura favnistične posebnosti solin, posebno ornitofavno, je težko oceniti, saj gre za zelo mlado panogo in zatorej ni tovrstnih izkušenj. Že zaradi tega je izjemno pomembno redno spremljanje sprememb v abundanci in diverziteti ornitofavne (sinekološko) in populacijsko ekologijo (deme-kološko) posameznih pomembnih solinskih vrst. Smiselno je tudi spremljanje reševanja teh problemov v drugih sredozemskih državah.

Vseeno pa želim opozoriti na nekatere dejavnike, za katere menim (ocenjujem), da bi utegnile negativno vplivati na ornitofavno solin. Večina mojih pripomb temelji na lastnih opažanjih.

Aktivna površina bazenov, namenjena marikulturi, bo pticam preprečevala zadrževanje in gnezdenje na teh delih. Zaradi preventivnih ukrepov (zamreženost, strašila ali kaj podobnega) zaščite bazenov, v katerih bodo gojili morske organizme, bo pticam preprečeno zadrževanje in prehranjevanje v tem delu solin. Zato bodo koncentracije teh ptic povečane na drugih delih solin, kar pomeni zaradi medsebojnih teritorialnih odnosov zmanjšanje populacije. Če se bo marikultura dejavnost širila na druge dele solin, bo čedalje manj primernih površin za gnezdenje in prehranjevanje ptic. Posledica se bo kazala v upadu številčnosti in pestrosti vrst zaradi migracije v druge kraje, zaradi zmanjšane gnezditvene uspeha nekaterih vrst ali pa zaradi pomanjkanja hrane.

Poseben problem je tudi bazen, kjer gojijo filipinske vongole *Tapes semidecussatus*. Ta je v zimskem in preletnem obdobju eden najbolj pomembnih za selivke, ki se tu prehranjujejo in počivajo. Zakaj?

- bazen je praktično vse leto poplavljen,
- oddaljenost od ceste in letališča in drugih motečih vplivov,
- bližina obsežnega trstišča na levi strani Dragonje: med oseko se prehranjujejo v trstišču in ob njej, med plimo pa počivajo ob omenjenem bazenu,
- zaradi komunikacije z Dragonjo in morjem je ta bazen izjemno pomemben za ptice zaradi velike količine hrane, ki jo morje in reka prineseta v bazen (meroplankton, brakična favna).

Prej ko slej bo nastala tudi potreba po asfaltirani cesti, ki bo povezovala marikulturo z osrednjo cestno infrastrukturo, pa tudi promet bo povečan.

Vse navedeno se ne sklada s 6. in 7. členom Odloka, ki prepoveduje vsako spreminjanje namembnosti solin.

Če torej analiziramo oceno ogroženosti ornitofavne solin zaradi širjenja marikulture po členih omenjenega Odloka, ugotovimo naslednje:

- da marikultura spreminja primarno namembnost prostora, torej ohranitev solin kot naravne in kulturne dediščine (6. člen),
- da bi s širjenjem (povečanje površine) uničevala in poškodovala bivališča, gnezdišča in zavetišča ptic (6. člen),
- da bi s širjenjem povzročila spremembe v koncentraciji ptic na drugih mestih (spremembe v teritorialni gostoti), najverjetneje rezervatih, ki so zaradi svojih naravnih danosti najprimernejši (6. člen in 7. člen),
- da z gojenjem morskih organizmov vnašajo tuje živalske vrste, npr. filipinska vongola *Tapes semidecussatus* in japonska kozica *Pennaeus japonicus*, ki se

lahko zaradi zmanjšane kontrole naselijo tudi na drugih delih solin, npr. rezervatih (7. člen).

- da bi lahko prišlo zaradi obolenosti gojenih morskih organizmov v bazenih tudi do kontaminacije drugih delov solin, ki bi jo še posebej čutile ptice, ki so na samem vrhu prehranjevalne verige (bioakumulacija, biomagnifikacija). Posledice kontaminacije so skoraj vedno drastične.

V skladu z vsemi navedenimi ugotovitvami ocenjujem, da je širjenje marikulture na območju Sečoveljskih solin neprimerno. Že na bazenih, ki so danes namenjeni za marikulturno dejavnost, bi morali opraviti vrsto raziskav o vplivu marikulture na solinsko favno. Prav tako so potrebni podatki o obremenitvi okolja na vseh ravneh, ki so povezani s hranjenjem in ekskrecijo gojenih organizmov. Brez primernih raziskav o vplivu na okolje ne bi smeli dovoljevati gojenja neavtohtonih morskih organizmov, še posebej v solinskem primeru, kjer ni hermetične izolacije marikulture do drugih solin.

Lovrenc Lipej, Kumerdejeva 3, 665310 Izola

Poročila od koderkoli Reports from here and there

Krka med Sotesko in Zalogom Krka River between Soteska and Zalog

V srednjem toku reke Krke nad Novim mestom zbuja pozornost kot zanimivejša biotopa poplawni in vlažni travniki Loškega polja in Zaloška kotlina ob reki Temenici. Ta odseka rečne doline večkrat opazujem; med opažanji ptic v sezoni 1992/93 pa naj posebej navedem naslednje:

- Velika bela čaplja *Egretta alba*

Videval sem jo od 5. do 8. marca 1993, ko je v zgodnjih popoldanskih urah prihajala na odsek reke pod vasjo Potok. Ptica je bila sama, le ob zadnjem opazovanju se je pridružila jati sivih čapelj.

21. septembra 1993 sem na istem odseku reke ponovno opazoval štiri velike bele čaple, ki so sedele na vrbi ob Krki.

- Veliki škurh *Numenius arquata*

V dneh, ko sem hodil opazovat veliko belo čapljo, sem 7. marca 1993 v zgodnjih jutranjih urah na travniku ob Krki videl tudi par velikih škurhov. Prepoznal sem ju po značilni silhueti z dolgim in navzdol upognjenim kljunom.

- Ribji orel *Pandion haliaetus*

25. decembra 1992 sem na drevesu pri sotočju Krke s Sušico pri Dol. Polju dalj časa opazoval nepoznano ujedo. Ptica velikosti kanje je imela povsem belo trebušno stran.

- Rečni galeb *Larus ridibundus*

Rečni galebi so pogosti obiskovalci tega odseka Krke. Oktobra 1992 me je presenetila velika jata, ki je štela okoli 500 osebkov. Ves popoldan